

Öğrenme Yoksulluğu

Dr. Kübra Çelikdemir

Öğrenme yoksulluğu nedir ve nasıl hesaplanmaktadır?	2
Öğrenme yoksulluğu karşılaştırmaları.....	4
2030'da öğrenme yoksulluğu.....	5
Ne yapılmalı?.....	6
Sonuç.....	9
Kaynakça	9

Eğitime erişimin göstergesi olarak okullaşma oranları, Türkiye’de niversite öncesi eğitime erişim konusunda ilerleme kaydedildiğini ve oranların OECD ortalamasına yakın olduğunu göstermektedir (OECD, 2019). Ancak okullaşma oranları ve ağ nüfusundaki toplam ocuk sayısı dikkate alınarak yapılan hesaplamalar ilköğretim çağında yaklaşık 156 bin, ortaöğretim çağında ise yaklaşık 316 bin çocuğun okul dışında kaldığını göstermektedir (TEDMEM, 2020). Bununla birlikte, pek çok ülkede olduğu gibi Türkiye’de de okula kayıtlı bulunmak, öğrenmeyi garanti altına almamaktadır. Dünya Bankasının “ğrenmeye göre uyarlanmış eğitim süresi” hesaplamasına göre, Türkiye’de öğrenciler ortalama 12,1 yıl okulda kalmalarına rağmen sadece 8,9 yıla eşdeğer bir eğitim almaktadır. Okulda harcanan ama eğitimin çıktılarına yansımayan 3,2 yıllık zaman dilimi ise eğitimin etkililiği ile ilgili önemli bir soru işareti oluşturmaktadır.

Okul dışında kalan çocukların ve okulda kayıtlı bulunmasına rağmen temel düzeydeki becerileri dahi edinmeyen öğrencilerin varlığı, bu sorunun “ğrenme krizi” olarak nitelendirilmesine sebep olmuştur (World Bank, 2019b). ğrenme krizi hem ülkelerin insan sermayesi geliştirme hem de “Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları”nı gerçekleştirme çabalarını tehdit etmektedir. Dünya Bankası bu krize dikkat çekmek için “ğrenme yoksulluğu” kavramı üzerinde çalışmaktadır. UNESCO İstatistik Enstitüsü (UNESCO Institute for Statistics) işbirliğinde Ekim 2019’da Dünya Bankası tarafından yayımlanan *ğrenme Yoksulluğunu Sona Erdirmek: Neler Yapılmalı?* (Ending Learning Poverty: What will it take?) raporu bu amaca hizmet etmektedir. Raporda ğrenme yoksulluğunun tanımı, bireyler ve toplum için önemi, nasıl lldğ, ülkelerin öğrenme yoksulluğu değerleri ve ülkelerin eğitim sistemlerinde hangi politikalar aracılığı ile müdahalelerde bulunabileceği gibi konular yer almaktadır. TEDMEM olarak hazırladığımız bu yazıda Dünya Bankası tarafından yayımlanan bu rapor temel alınarak, öğrenme yoksulluğu üzerine bir değerlendirme sunuyoruz.

ğrenme yoksulluğu nedir ve nasıl hesaplanmaktadır?

ğrenme yoksulluğu basit bir metni okuyamamak ve/veya okuduğunu anlayamamak olarak tanımlanmıştır. ğrenme yoksulluğunun diğer temel becerilerden ziyade okuma becerisi üzerinden tanımlanması ise okuma becerisinin öğrenmeye açılan bir kapı olarak nitelendirilmesinden kaynaklanmaktadır. Okuma becerisini kazandıramayan eğitim sistemlerinin matematik, fen bilimleri ve beşer bilimler gibi diğer alanlarda da öğrenmeye yardımcı olamayacağı belirtilmiştir. Uluslararası sınavlardaki okuma becerisi ile fen ve matematik becerileri arasındaki pozitif ilişkiler de bu yargıyı desteklemektedir.

Bireylerin ğrenme yoksulluğu çekmemesi için ilkokul eğitimi oldukça önemlidir. On yaşına kadar veya en geç ilkokulun sonuna kadar temel düzeyde okuma becerisi edinememiş çocuklar öğrenme yoksulu olarak nitelendirilmektedir. Bu ocukların daha sonraki okul süreçlerinde ve iş yaşamlarında çeşitli zorluklar yaşayacağı tahmin edilmektedir.

Peki, ğrenme yoksulluğu nasıl hesaplanmaktadır?

Ülkelerin ğrenme yoksulluğu oranı, UNESCO İstatistik Enstitüsü veri tabanındaki okullaşma oranı ve okumada temel düzeyde beceri gösterebilen ğrenci oranı üzerinden hesaplanmıştır. Okullaşma oranları için ülkelerin rapor ettiği okullaşma oranları; okumada temel düzeyde beceri gösterebilen ğrenci oranları için ise uluslararası değerlendirmelerden (TIMSS, PIRLS, PISA vb.) elde edilen oranlar kullanılmıştır. Ancak bu değerlendirmelerde okul dışında kalan çocuklar göz ardı edilmektedir. Bu sebeple, öğrenme yoksulluğu hesaplamasında hem okul dışında kalan çocuklar hem de okuma becerisi dikkate alınarak, eğitime yönelik nicel ve nitel göstergeler bir arada kullanılmıştır.

ğrenme yoksulluğu oranı, aşağıda belirtilen formül üzerinden hesaplanmaktadır. Bu formüle göre, öğrenme yoksulluğu, okullaşan ama okumada temel düzeyde dahi beceri gösterebilen ğrenci oranı ve okul dışında kalan çocukların oranının toplamıdır.

$$\text{Öğrenme Yoksulluğu} = [(OB \times OO) + (1 - OO)]$$

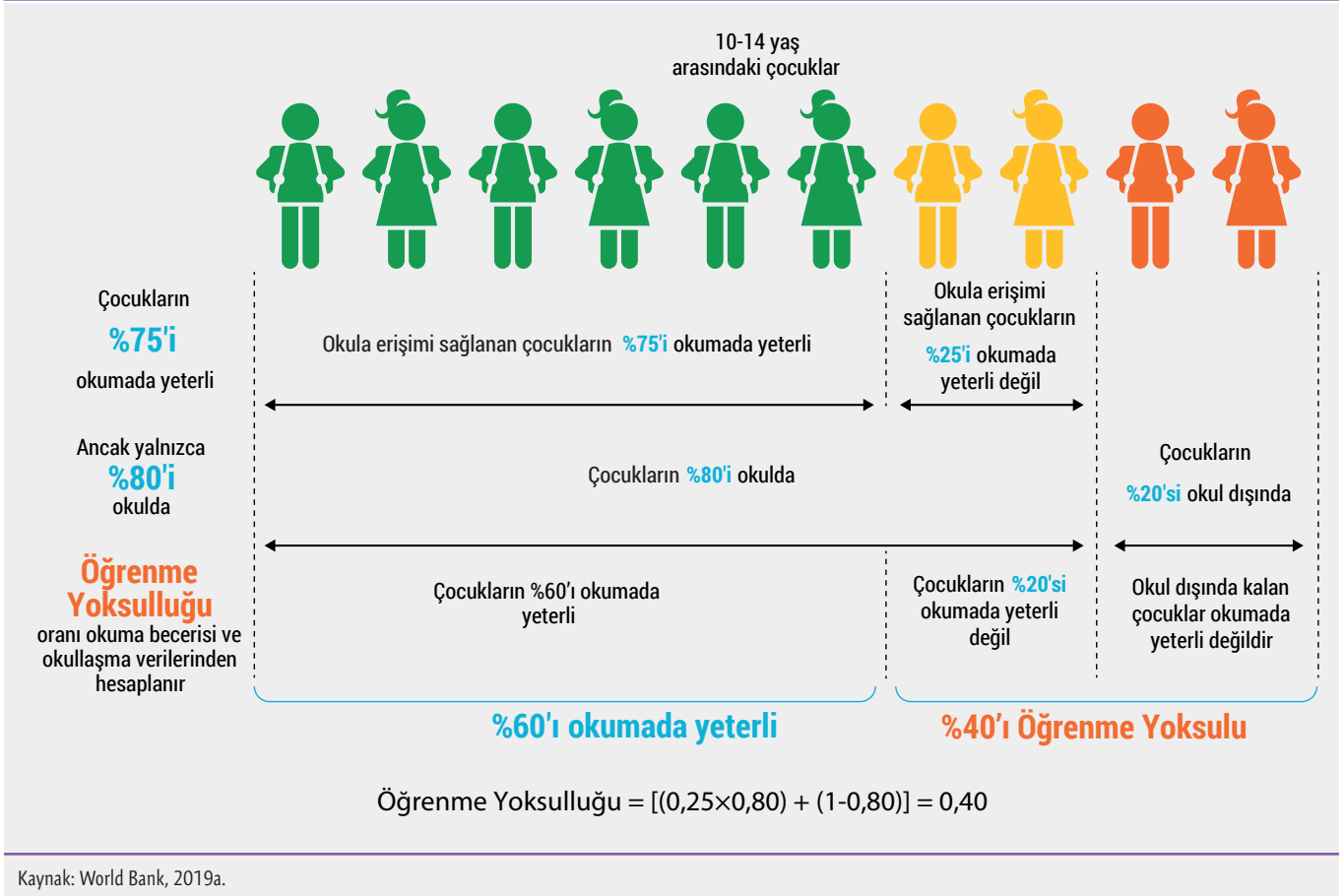
Okullaşma oranı (OO) = İlkokul çağında okullaşma oranı

Okuma becerisi (OB) = Okumada temel düzeyin altında kalan öğrenci oranı

Bu hesaplama yapılırken okul dışında kalan çocuklar iki sebeple öğrenme yoksulu olarak değerlendirilmiştir. Birinci sebep, araştırma sonuçlarının okul dışında kalan çocukların yeterli düzeyde okuma becerisine sahip olması ihtimalinin oldukça düşük olduğunu göstermesidir. İkinci sebep ise insan hakları gereği öğrenme yoksulluğuna dair ölçümün tüm çocukların okulda olması ve okumayı öğrenmesi gerektiği ve ikisinden birinin eksikliğinin bir tür yoksulluk olduğuna işaret etmesi gerekmesidir.

Aşağıdaki şekilde hayali bir ülke üzerinden öğrenme yoksulluğu oranının nasıl hesaplandığı gösterilmiştir. Bu ülkede 10-14 yaş grubundaki çocukların %20'si okul dışındadır. Okula erişimi sağlanan çocukların (%80) ise %25'i okumada temel düzeyde dahi beceri sergileyememiştir. Bu durumda 10-14 yaş grubundaki çocukların %40'ı öğrenme yoksuludur, yani okumada ve okuduğunu anlamada sorunlar yaşamaktadır.

Şekil 1. Öğrenme Yoksulluğu Oranının Hesaplanması – Temsili Resim

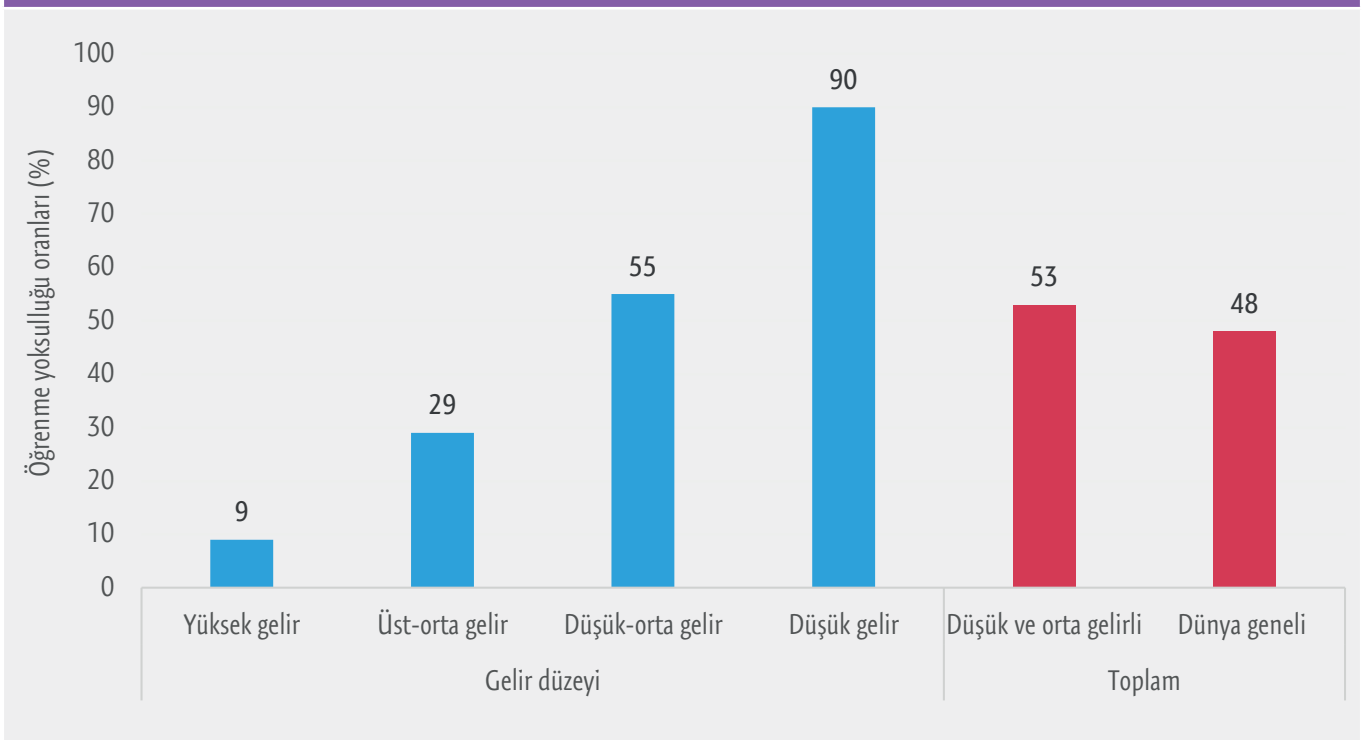
Öğrenme yoksulluğu hesaplamalarında, tasarım, uygulama, erişim gibi açılardan yeterli kalitede olduğu düşünülen ulusal ve uluslararası değerlendirmelerden elde edilen veriler kullanılmıştır. Okuma becerileri için 10 yaş kritik görülmektedir ve tüm çocukların bu yaş itibarıyla en az temel becerileri edinmiş olması hedeflenmektedir. Öğrenme yoksulluğu hesaplamalarında kullanılan veriler ise 4, 5, ve 6. sınıflarda uygulanan değerlendirmelerden elde edilmektedir ve dolayısıyla 10-14 yaş aralığını kapsamaktadır. Zira pek çok çocuk ancak 10 yaşından sonra iyi bir değerlendirmeye tabi tutulmaktadır. Bu nedenle, öğrenme yoksulluğuna dair sonuçlar, okuldaki çocukların yaşadığı okuryazarlık sorununun ancak ihtiyatlı bir tahminidir.

Öğrenme yoksulluğu karşılaştırmaları

Dünya Bankası raporuna göre, Türkiye’de 10-14 yaş aralığındaki çocukların %95’i okula kayıtlıdır ve bu öğrencilerin %17,6’sı ise temel düzeyin altında okuma becerisine sahiptir. Bu oranlar üzerinden yapılan hesaplamalar Türkiye’de öğrenme yoksulluğu oranının %21,7 olduğunu göstermektedir. O halde, Türkiye’de 10-14 yaş arasındaki yaklaşık her beş çocuktan biri öğrenmede sorunlar yaşamaktadır.

Raporda Türkiye ile birlikte 100 ülkenin öğrenme yoksulluğu oranları hesaplanmış, ülkelerin gelir düzeylerine göre öğrenme yoksulluğu karşılaştırmaları yapılmıştır (Grafik 1). Buna göre, dünya genelinde 10-14 yaş aralığındaki yaklaşık her iki çocuktan biri (%48) öğrenme yoksuludur. Bu oran, düşük gelirli ülkeler ortalamasında %90’a yükselirken, yüksek gelirli ülkeler ortalamasında %9’a düşmektedir. Düşük ve orta gelirli ülkelerin ortalamasında ise bu oran %53 olarak rapor edilmiştir.

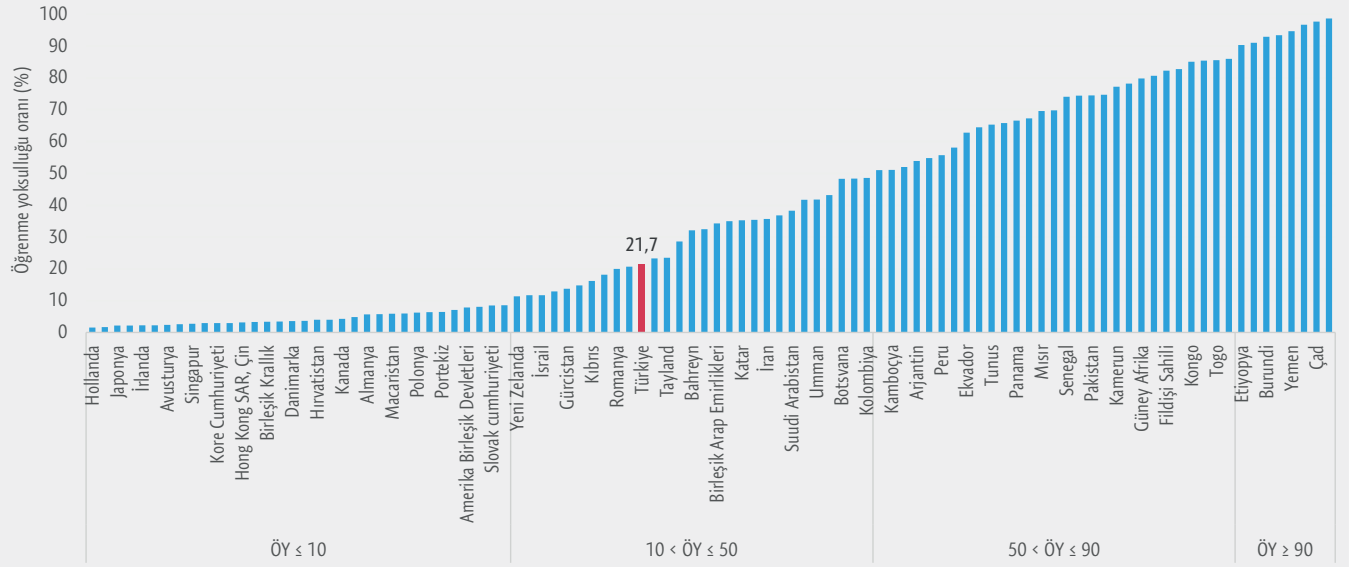
Grafik 1. Gelir Düzeyine Göre Öğrenme Yoksulluğu Oranları (%)

Kaynak: World Bank, 2019a.

Grafik 2 ülkelerin öğrenme yoksulluğu oranlarını göstermektedir. En düşük oran %1,6 ile Hollanda’ya, en yüksek oran ise %98,7 ile Nijer’e aittir. Öğrenme yoksulluğu %10’un altında olan ülke sayısı 34 iken, %90’ının üzerinde olan ülke sayısı ise sekizdir. Türkiye’ %21,7’lik öğrenme yoksulluğu oranı ile 100 ülke arasında 45. sırada yer almaktadır.

Grafik 2. Ülkelere Göre Öğrenme Yoksulluğu Oranları (%)

Kaynak: World Bank, 2019a.

Öğrenme yoksulluğu verilerinde dikkat çeken bir diğer bulgu ise 100 ülkenin tamamında öğrenme yoksulluğu oranının erkeklere kıyasla kız çocuklar için daha düşük olmasıdır. Dünya genelinde aradaki fark kızların lehine %6 puandır. Bu fark, Avrupa-Orta Asya ile Kuzey Amerika'da azalırken, Orta Doğu-Kuzey Afrika ve Doğu Asya-Pasifik bölgelerinde daha da artmaktadır. Yüksek gelirli ve düşük gelirli ülkelerde cinsiyete göre fark oldukça düşük olmakla birlikte, düşük-orta gelirli ülkelerde bu fark %9 puana ulaşmaktadır. Ayrıca öğrenme yoksulluğu %30 ile %70 arasında olan ülkelerde cinsiyete göre fark anlamlı bir biçimde daha yüksektir. Türkiye'de ise öğrenme yoksulluğu oranı erkeklerde %22,1, kızlarda ise %21,3'tür.

2030'da öğrenme yoksulluğu

Rapora göre, 2000 ve 2018 yılları arasında her bir ülkenin eğitim göstergelerinin gelişimi temel alındığında, öğrenme yoksulluğundaki düşüş yıllık ortalama %1 puanın altındadır. Bu ilerleme hızıyla 2030 yılına kadar küresel düzeyde öğrenme yoksulluğunun sona erdirilmesi mümkün değildir. Nitekim 2030'da düşük ve orta gelirli ülkelerdeki öğrenme yoksulluğu ortalamasının %43 olacağı tahmin edilmiştir. Erken çocukluk eğitiminin yaygınlaşmaması, ilköğretimi tamamlama oranlarının düşük olması, ortaöğretimde ise okul terklerinin özellikle de kız öğrenciler için oldukça yüksek olması 2030'da hala öğrenme yoksulluğunun önemli bir sorun olarak karşımıza çıkacağını göstermektedir. Bunların yanında finansal, sosyal ve kültürel engellerden dolayı okula erişim ve/veya tamamlamada yaşanan zorluklar, okula yönelik değer, öğretmen niteliği ve okul kaynakları gibi pek çok faktör bu oranının azaltılamaması ile ilişkilidir.

Ne yapılmalı?

Öğrenme yoksulluğu 2030'a kadar sona erdirilemeyecek olsa da küresel olarak bu oranın en az yarıya indirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Bunun için öncelikle öğrenme yoksulluğunun önemli bir sorun olduğu kabul edilmeli hem küresel düzeyde hem de ülkeler özelinde öğrenmeyi iyileştirme harekâtı başlatılmalıdır. Dünya Bankası raporuna göre öğrenmeyi iyileştirmenin iki ayağı bulunmaktadır. Birincisi, doğrudan okuma becerisini geliştirmektir. İkincisi ise okuma becerisinin gelişimine doğrudan ve/veya dolaylı yünden katkı sağlayacak, eğitimin niteliğini artıracak müdahalelerde bulunmaktır.

Rapora göre okuma becerisini geliştirmek için yapılacak müdahale paketi dört temel bileşenden oluşmaktadır:

1. Okuryazarlık için somut hedefler, araçlar ve tedbirler konusunda politik ve teknik desteğin sağlanması.

Başarıya giden yol her çocuğun ilkokulda okumayı öğrenmesi amacına adanmışlık ve destekle başlar. Ulusal eğitim yetkilileri her çocuğun öğrenmesinin güvence altına alındığı etkili bir okul sisteminin oluşturulmasından sorumludur. Bir başarı vizyonu olmadan her çocuğun okumayı öğrenmesini sağlayacak politik tercihler ve eylemler hayata geçirilemez. Burada çıkış noktası bir okul sisteminin her çocuğun okumayı öğrenmesi konusunda açıkça ifade edilmiş bir amacının olup olmadığıdır. Bu amaç olmadan her çocuğun okumasını sağlayacak araçların kullanılması ve eylemlerin hayata geçirilmesi mümkün değildir. Okuma becerisini geliştirmek için ülkenin mevcut bağlamına uygun hedefler belirlenmeli, uygulamalar ve tedbirler ayrıntıları ile planlanmalıdır. Aksi takdirde hedefler ve uygulamalar birbirini bütünlendiremeyeceğinden okuma becerisinde iyileşme sağlanamayacaktır.

Okuma becerisini geliştirmeye yönelik hedefler, uygulamalar ve tedbirler öğrenmenin ilk yıllarına yönelik olmalıdır. Okul öncesi dönemde oyun temelli etkinliklerle çocukların dil ve yazım farkındalığı geliştirilmelidir. Bu farkındalık öğrencileri ilkokulda başarıya götürecektir. İlkokulun ilk yıllarında ise hedefler detaylandırılmalı ve öğrencilerin iyi birer okuyucu olmasını sağlayacak kademeli alt becerileri kapsamalıdır. Harf-ses bilgisine sahip olmak; temel kelimeleri tanımak ve anlamak; giderek artan akıcılıkta okuma ve anlama becerisini geliştirmek gibi beceriler okuma becerisinin alt becerileridir. Bu becerilere yönelik hedefler sınıf seviyesi arttıkça çeşitlendirilmeli ve daha karmaşık hale getirilmelidir. Böylelikle, okuma becerisinin kazandırılması ve insan sermayesinin inşası için gerekli zemin oluşturulabilir.

Ulusal hedefler belirlenirken, öğrencilerin mevcut okuma beceri düzeyleri dikkate alınmalı; düzenli aralıklarla yapılan ölçümlerle öğrencilerin okuma becerisi takip edilmeli ve gerekli tedbirler bu ölçümlerin sonuçlarına göre alınmalıdır. Bunun için, değerlendirme yöntemi, uygulaması, dokümantasyonu ve sonuçların yayımlanması uygun bir şekilde yapılmalıdır. Ayrıca, değerlendirme sonuçlarının zamanla ülke içinde karşılaştırılabilir olması sağlamalıdır. Böylelikle, zamanla okuma becerisinin ilerlemesi hakkında tutarlı bir ölçümden söz edilebilir.

2. Okuma öğretimin etkililiğinin artırılması.

Araştırma bulguları; içerik, öğretim şekli ve süresi açısından öğrenci düzeyine uygun şekilde yapılan öğretim ile tüm öğrencilerin okumayı öğrenebildiğini göstermektedir. Bunun için okuma öğretiminin etkililiğinin artırılması gerekir. Bu da iki temel prensibe dayanmaktadır. Birincisi, öğretmenler için rehber niteliğinde öğretim materyallerinin var olmasıdır. Öğretmenlere adım adım rehberlik edebilecek öğretim materyalleri aslında birer ders planı işlevindedir. Bu içerikler sayesinde öğretmenler ne öğreteceğinden ziyade nasıl öğreteceğine odaklanabilir. Açık erişimli öğretim materyalleri ve eğitim yazılımları da etkili bir öğretimi destekleyecektir.

İkinci temel prensip ise sürekli mesleki gelişim etkinlikleri aracılığı ile öğretmenlerin okumayı öğretebilme yeterliklerinin geliştirilmesidir. Ancak mesleki gelişim etkinlikleri uygulama temelli olmalıdır. Koçluk,

mentorlük ve “uygulama toplulukları” modelleri öğretmenlerin sınıf içi uygulamalarını geliştirmeye odaklanmasına yardımcı olacak uzmanlara ve tecrübeli öğretmenlere erişim sağlar. Doğrudan bu modellere erişim sağlanamadığı durumlarda ise teknoloji aracılığı ile uzaktan koçluk yapılabilir. Araştırmalar, uzaktan erişimin de doğrudan erişim kadar etkili bir destek mekanizması olabildiğini göstermiştir. Böylelikle, uygulama temelli ve sürekli mesleki gelişim desteği sunularak okuma öğretiminin etkililiğinin artırılması sağlanabilir.

İki temel prensibin başarılı olması ve dolayısıyla da okuma öğretiminde etkililiğın artırılması öğretmen ve okul yöneticilerinin bu süreci sahiplenmesine bağlıdır. Bu da onlardan ne beklendiğinin açık olması ve bu beklentiye yönelik gerekli mesleki gelişim desteğinin sunuluyor olması ile ilgilidir. Öğretmenler verilen destek sonucunda öğretimlerinin geliştiğini ve çocukların okuma seviyelerinin iyileştiğini gözlemlediğinde bu sürecin aktif bir parçası olacaklardır. Ayrıca, öğretmen ve okul yöneticileri için sistem düzeyinde benimsenen adil ve etkili bir kariyer yönetimi sistemi benimsenmeli; bu süreçteki rolleri ve sorumlulukları açık bir şekilde tanımlanmalıdır.

Okuma öğretiminin etkililiğın artırılması için öğrenciye uygun düzeyde öğretim anlayışı benimsenmelidir. Örneğın, harf-ses ilişkisi üzerinde sorun yaşayan bir çocuk kelimeleri okumaya geçmeden önce bu sorununu çözmüş olmalıdır. Bu anlayış “uygun düzeyde öğretim” olarak nitelendirilmektedir. Araştırma sonuçları uygun düzeyde öğretimin öğrencilerin okuma ve matematiksel becerilerini geliştirmede etkili olduğunu göstermektedir. Ayrıca, kalabalık sınıflı, öğretmen niteliğinin düşük olduğu ve sık devamsızlık yapılan eğitim ortamlarında veya öğretim programında yer alan tüm kazanımların zamanında yetiştirme baskısının olduğu eğitim sistemlerinde uygun düzeyde öğretimin daha etkili olacağı belirtilmiştir.

Öğrenme sürecinin yönetilmesinde ve öğrenci düzeyine uygun öğretim yapılmasında öğretmenler kilit role sahiptir. Okuma öğretiminde bu anlayışın uygulamasına dair pek çok örnek bulunmaktadır: gönüllü öğretmenlerle okul dışı zamanlarda veya yaz tatillerinde okuma kampları düzenlenebilir; resmî kurumlarda görev yapan öğretmenler ile telafi eğitimleri verilebilir, bu eğitimler için özel öğrenme materyalleri desteği sunulabilir; öğrenciler yaş yerine düzeye göre gruplandırılabilir. Ayrıca, öğrenci düzeyini dikkate alan eğitim yazılımlarından da yararlanılabilir. Bu uygulamalar okuma öğretiminin etkililiğın artırılmasına destek olacaktır.

3. Öğrencilerin yaşına ve beceri düzeyine uygun metinlere erişiminin sağlanması.

Araştırma sonuçları basılı veya dijital metinlere erişimin ve bu metinlerin öğrencilerin yaş ve beceri düzeyine uygun olmasının akıcı okumada oldukça önemli olduğunu göstermektedir. Bu sebeple öğrencilerin hem okulda hem de evde çeşitli konularda ve zorluk seviyelerinde metinler içeren kitaplara ve/veya dijital metinlere erişimi sağlanmalıdır. Ancak metin içeriklerini zenginleştirmek tek başına yeterli değildir; bu müdahale öğretmen eğitimi ile bütünleştirilmelidir. İçerik zenginleştirildiğinde ve öğretmenler öğrenci düzeyine uygun içerikleri seçerek öğretim yaptıklarında müdahalenin etkisi katlanacaktır.

Okuma becerisi sadece okul temelli öğretim yoluyla geliştirilemez. İlkokulda nitelikli bir okuma-yazma eğitiminin verilmesi zorunlu olmakla birlikte, okul öncesi dönemden itibaren ev ortamında da okuma ve yazma faaliyetleri yapılmalıdır. Araştırma sonuçları, ev öğrenme ortamının okuryazarlık için önemli bir yordayıcı olduğunu göstermektedir.

Öğrencilerin hem evde hem de okulda yaşına ve beceri düzeyine uygun daha fazla sayıda ve daha nitelikli metinlere erişimini sağlamak için kitap yazım, basım, dağıtım ve kullanım sürecinin tüm aşamaları müdahale gerektirmektedir. Kitapların içeriği ve çizimleri çocuğa ve kültüre uygun olmalı, öğrencilere ulaştırılmasını sağlamak için tedarik ve dağıtım zinciri iyileştirilmelidir. Basılı kitapların tamamlayıcısı olarak dijital metin ve içeriklerden yararlanılabilir. Dijital içerikler ayrıca yazı boyutlarının düzenlenmesi, ses ve kelime izleme gibi fonksiyonları sayesinde özel eğitime ihtiyaç duyan çocukların okuma becerisinin geliştirilmesinde de kullanılabilir.

4. Öncelikle öğrencilerin konuştukları ve anladıkları dilde okuma becerisinin kazandırılması.

Evde konuşulan dil ile okumayı öğrenilen dil farklı olduğunda öğrenciler okumada zorluk çekmektedir. Bu zorluk öğrencilerin eğitime olan bağlılığının zedelenmesine yol açtığından, bu öğrencilerin okulu erken terk etme ve bilgi birikimlerinin düşük olma olasılığı daha yüksektir. Buna karşılık, ana dilde eğitim gören öğrencilerin hem okumada hem de diğer alanlarda daha başarılı olduğunu, ikinci dilde okumayı öğrenirken ana dilde okuma becerisinin kolaylıkla aktarılabildiğini ve anadilde eğitim gören bireylerin iş hayatlarında daha yüksek gelir elde ettiğini gösteren araştırma sonuçları bulunmaktadır. Bu sonuçların temel alındığı Dünya Bankası raporunda okuma becerisinin gelişmesi için öncelikli olanın öğrencinin konuştuğu ve anladığı dilde okumayı öğrenmesi olduğu belirtilmiştir. Böylelikle öğrenci sadece okurken doğru sesleri bir araya getirmekle kalmayacak aynı zamanda okuduğunu anlayabilecek ve yorumlayabilecektir.

Öğrenciye göre okuma öğretimi yapmak hem öğretmen eğitimi hem de öğretim materyali desteği gerektirir. Bu sebeple, sistemsal boyutta eğitim planlaması ve bütçeleme yapılmalıdır. Ayrıca, ikinci dil öğretiminde birinci dil ile olan benzerlikler temel alınarak, iki dilin koordine bir şekilde öğretiminin yapılması gereklidir. Dünya Bankası tarafından yürütülen “The Pacific Early Age Readiness and Learning Program (PEARL)” ve “Gambia READ” projeleri erken çocukluk ve ilkokulların ilk yılları için anadilde eğitimin başarılı örnekleridir. Bu projelerde olduğu gibi ana dilde okuma öğretimi uygun şekilde yapıldığında, öğrencilerin ülkenin resmî öğretim dilinde okuma becerisi de daha kolay geliştirilebileceği ifade edilmektedir. Dünya Bankası raporundan, öğrencinin evinde konuşulan dil ile resmî eğitim öğretim dilinin farklı olması okuma becerilerinin ve yetkinliklerinin kazandırılmasının daha karmaşık bir sorun haline geldiği ve bu durumda olan öğrencilerin okuma becerilerinin geliştirilmesinin farklı eğitim öğretim uygulamaları ve çalışmalar gerektirdiği anlaşılmaktadır.

Okuma becerisini geliştirmeye yönelik müdahaleler elbette ki ülkenin koşullarına göre değişiklik gösterebilir. Tüm çocukların 10 yaşına kadar okuma becerisinin geliştirilmesi dolayısıyla da öğrenme yoksulluğunun önlenmesi çeşitli faktörlere bağlıdır. Bu faktörlerden en kritik olanları ise ulusal eğitim sisteminin kurumsal kapasitesi, kitap ve metinlere erişme ve öğrenilecek dilin doğasıdır. Ülkeler kendi koşulları dâhilinde farklı müdahalelerde bulunabilirler.

Okuma becerisine yönelik müdahalelerin sürdürülebilir bir şekilde gerçekleştirilmesi ve nihayetinde öğrenmenin iyileştirilmesi için kapsayıcı ve nitelikli bir eğitim hizmeti sunulmalıdır. Bunun için (1) tüm çocuklar ilkököl öncesi en az bir yıl okul öncesi eğitim almalı, öğrenmeye istekli ve hazır olmalı; (2) öğretmenlerin mesleki gelişimleri desteklenmeli, kariyer ilerleme seçeneği sunulmalı; (3) öğretim materyalleri zenginleştirilmeli; (4) okullar güvenli ve kapsayıcı alanlar olmalı ve (5) güçlü bir eğitim yönetimi bulunmalıdır. Bu müdahaleler, eğitim sisteminin bütününde bir iyileştirme sağlayarak okuma becerilerini geliştirmeye yönelik müdahalelerde katalizör etkisi oluşturacaktır.

Son olarak, öğrenme yoksulluğu ile mücadele ve önleme çalışmalarının sadece eğitim alanındaki girişimlerle sınırlı olmadığına altı çizilmelidir. Eğitimin ötesinde, öğrenme tüm alanlarda desteklenmelidir. Bunun için de bütünlük ve çok sektörlü bir yaklaşım gereklidir. Ülkedeki tüm çocukların öğrenebilmesi için beslenme ve sağlık hizmetleri iyileştirilmeli; dezavantajlı nüfus için sosyal koruma sağlanmalı; kamu hizmetleri iyileştirilmeli, daha iyi yönetilmeli ve finanse edilmelidir.

Sonuç

Sürdürülebilir Kalkınma gelecek nesiller için yaşamın sürdürülebilir bir biçimde iyileştirilmesini odağına alır. Bu anlayış doğrultusunda belirlenen amaçlar ile 2030'a kadar bir yol haritası benimsenmiştir. Bu amaçlardan biri olan "Kapsayıcı ve hakkaniyete dayanan nitelikli eğitimi sağlamak ve herkes için yaşam boyu öğrenim fırsatlarını teşvik etmek" amacı altında benimsenen alt amaçlardan biri de 2030 yılına kadar gençlerin tamamının ve yetişkinlerin büyük bir bölümünün okuma becerisinin geliştirilmesidir (T.C. Cumhurbaşkanlığı, 2019). Okuma becerisine yapılan bu vurgu okuyabilme ve okuduğunu anlayabilmenin öğrenme için temel oluşturması ve diğer temel becerilerin de göstergesi niteliğinde olmasından kaynaklanmaktadır. Bu sebeple, bireylerin öğrenme yoksulu olmaması 10 yaşına (ilkokul bitirme zamanına) kadar bu yeterliği kazanmasına bağlanmaktadır. Aksi durumda birey potansiyelini gerçekleştiremeyecek, dolayısıyla da ülkelerin gelişmişliği riske girecektir. Bunun için, 2030'a kadar izlenecek yol haritasında eğitimin niteliğini artıracak genel politikalarla birlikte okuma becerisinin odağa alınması gerekmektedir.

Dünya Bankası raporunda Türkiye için hesaplanan %21,7'lik öğrenme yoksulluğu oranı, Türkiye'de 10-14 yaş aralığında her beş çocuktan birinin temel düzeyde okuma becerisine sahip olmadığını göstermektedir. Bu oran pek çok ülkenin gerisinde olmasına rağmen, çocukların ve ülkenin geleceği için önemli bir tehdittir. Bu sebeple doğrudan okuma becerisinin geliştirilmesine yönelik müdahaleler bu tehdidin ortadan kaldırılması için oldukça önemlidir. Türkiye'de son yıllarda hayata geçirilen İlkokullarda Yetiştirme Programı (İYEP), dört beceride dil yeterliliklerini ölçen Türkçe elektronik sınavı, Öğrenci Başarı İzleme Araştırması (ÖBİA), Akademik Becerilerin İzlenmesi ve Değerlendirilmesi (ABİDE) gibi uygulamalar ve ölçme değerlendirme çalışmaları bu amaca hizmet etme potansiyeline sahip müdahalelerdir. Dünya Bankası tarafından da vurgulandığı gibi önemli olan okuma becerisinin geliştirilmesinde benimsenen eğitim politikalarının uygulama ile bütünlüğünün sağlanması ve okuma öğretiminin niteliğinin artırılması için gerekli desteğin sunulmasıdır. Böylelikle, bugün doğan ve 2030 yılında 10 yaşında olacak bir çocuğun en az temel düzeyde okuma becerisi kazandırılabilir ve ülke olarak öğrenme yoksulluğunu minimuma indirme çabalarının başarılı olduğu söylenebilir.

Kaynakça

- OECD. (2019). Education at a glance 2019: OECD indicators. Paris: OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/f8d7880d-en>.
- T.C. Cumhurbaşkanlığı. (2019). Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları Türkiye 2. ulusal gözden geçirme raporu. T.C. Cumhurbaşkanlığı. Strateji ve Bütçe Başkanlığı: Ankara. http://www.surdurulebilir.kalkinma.gov.tr/wp-content/uploads/2020/01/Surdurulebilir_Kalkinma-Amaclari-Turkiye-2.-Ulusal-Gozden-Gecirme-Raporu-Ortak-Hedefler-icin-Saglam-Temeller_-interaktif.pdf adresinden erişildi.
- TEDMEM. (2020). 2019 eğitim değerlendirme raporu (TEDMEM Değerlendirme Dizisi 6). Ankara: Türk Eğitim Derneği.
- World Bank. (2019a). Ending Learning Poverty: What will it take? Washington, DC: World Bank. <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/32553> adresinden erişildi.
- World Bank. (2019b). The education crisis: Being in school is not the same as learning. <https://www.worldbank.org/en/news/immersive-story/2019/01/22/pass-or-fail-how-can-the-world-do-its-homework> adresinden erişildi.